

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
Гуманітарний факультет
Кафедра суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ПОЛІЩУК

«27» серпня 2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4. 11 «Середня освіта (Фізична культура)»

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Освітній компонент: обов'язковий

Хмельницький, 2026

Робоча програма з освітнього компонента «Історія української державності» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4. 11 «Середня освіта (Фізична культура)

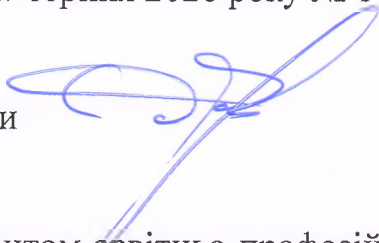
28 серпня 2026 року – 31 с.

Розробник: Семенчук Сергій Олександрович, кандидат історичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Протокол від «26» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри

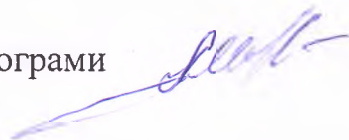

Володимир ОСТРОВИЙ

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Середня освіта (Історія) та Громадянська освіта

«26» серпня 2026 року

Гарант освітньо-професійної програми

Олександр МОЗОЛЄВ

Схвалено науково-методичною радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Протокол від «26» серпня 2026 року № 12

Голова науково-методичної ради

Олександр ПОЛЩУК

Затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Протокол від 27 серпня 2026 року № 8

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: А Освіта	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: А4.11 «Середня освіта (Фізична культура)»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		I-й	
Загальна кількість годин – 90		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти I (бакалаврський)	20 год.	
		Практичні, семінарські	
		10 год.	
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Індивідуальні завдання	
		Вид контролю	
		залік	

2. Мета, компетентності та програмні результати навчання освітнього компонента «Історія української державності»

Курс «Історія української державності» у системі підготовки бакалаврів спеціальності А4. 11 «Середня освіта (Фізична культура)» спрямована на формування у здобувачів системного мислення про розвиток форм державного устрою, механізмів влади, та суспільно-політичних відносин на українських землях від найдавніших часів до сучасності. Вивчення Історії української державності сприяє розумінню витоків української державності як складової національної ідентичності та європейського історичного процесу.

Засвоєння освітнього компонента забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю А4.11 «Середня освіта (Фізична культура)» до професійної діяльності у сфері фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої та рекреаційної діяльності. Зміст освітнього компонента спрямований на формування у здобувачів знань про історико-культурні особливості розвитку української державності, національні традиції та культурну спадщину України, а також умінь використовувати їх у професійній діяльності вчителя фізичної культури. Особлива увага приділяється формуванню ціннісного ставлення до здорового способу життя, фізичної культури, національної ідентичності та культурних надбань українського народу

Мета навчального курсу: передбачає поглиблене вивчення закономірностей розвитку української державності, еволюції форм державного устрою, органів влади та суспільно-політичних відносин на українських землях у різні історичні періоди, формування у здобувачів здатності аналізувати історичні події, процеси й явища у контексті сучасного державотворення.

Програма передбачає вивчення таких тем: Вступ до курсу «Історія Української державності». Перші державні утворення на українських землях, Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя, Державність на землях України в Литовсько-Польську добу, Українська козацько-гетьманська держава, Національне державотворення періоду Першої світової війни та Української

революції 1917-1921 років, Україна в роки Другої світової війни, Еволюція радянської моделі державності (друга половина 1940-х років початок 1991 року), Державотворчі стратегії України в добу незалежності.

Завдання вивчення дисципліни:

- визначення ролі історії Української державності у системі соціально-гуманітарних наук та її значення для формування світогляду майбутнього фахівця у сфері фізичної культури і спорту;
- ознайомлення з основними етапами формування та розвитку української державності, особливостями суспільно-політичного і культурного життя українського народу;
- висвітлення історичного досвіду національного державотворення, традицій української державності та їх значення для формування національної свідомості, громадянської позиції й патріотизму майбутніх фахівців фізичної культури;
- вивчення суспільного ладу, політичних систем і культурних процесів на різних етапах розвитку української державності, з урахуванням їхнього впливу на розвиток фізичної культури, спорту, тіловиховання та здорового способу життя;
- ознайомлення з історичними традиціями фізичного виховання українського народу, розвитком народних ігор, військово-фізичної підготовки, спортивного руху та фізкультурних організацій в Україні;
- окреслення діяльності видатних історичних постатей української нації та їхнього внеску у державотворчі, культурні й освітні процеси, зокрема у розвиток фізичного виховання та спорту;
- формування розуміння взаємозв'язку між історичними подіями, розвитком українського суспільства, культури, освіти та сучасною системою фізичної культури і спорту;
- виховання національної свідомості, громадянських якостей, патріотизму, відповідальності та професійного мислення студентів спеціальності «Фізична культура»;

- формування здатності використовувати історичні знання у професійній діяльності для популяризації українських культурних і спортивних традицій, здорового способу життя та цінностей фізичної культури

Вивчення дисципліни забезпечує формування у фахівців таких **компетентностей:**

Інтегральна компетентність (ІК). Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері фізичної культури як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів суміжних галузей наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою (усно та письмово).

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлення цінностей демократії та верховенства права.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати культурні та наукові цінності на основі розуміння історії розвитку суспільства та значення фізичної культури.

ЗК 10. Здатність поважати різноманітність та мультикультурність, забезпечуючи рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 13. Здатність враховувати сучасні тенденції, регіональні пріоритети та національні традиції розвитку фізичної культури і туризму.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Пояснювати роль фізичної культури і спорту в розвитку суспільства, збереженні національних традицій та зміцненні здоров'я нації.

ПРН 15. Застосовувати принципи сталого розвитку у професійній діяльності вчителя фізичної культури: проектувати та здійснювати освітній процес із урахуванням екологічних, соціальних і здоров'язбережувальних аспектів, формувати в учнів навички відповідального ставлення до власного здоров'я, довкілля та суспільства, забезпечувати інклюзивність і безпечність освітнього середовища.

ПРН 16. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни **Змістовий модуль 1.**

Українська державність: від античності до модерної доби

Тема 1. Вступ до курсу «Історія Української державності».

Перші державні утворення на українських землях (2 год.)

Ключові поняття: історія, історіографія, Україна. «Історія Української державності» як навчальна дисципліна. Джерела та література до навчального курсу. Кіммерія і Таврика. Історична, державотворча та культурна спадщина скіфів. Сарматія. Державний устрій античних полісів. Боспорське царство. Гетика. Держава гунів.

Тема 2. Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя (2 год.)

Походження українського народу. Найдавніші писемні та археологічні джерела про слов'ян. Проблема «прабатьківщини» слов'ян в історіографії. Виокремлення східних слов'ян. Розселення і заняття східних слов'ян, їх звичаї, вірування, побут. Антський племінний союз та його значення у формуванні української державності. Боротьба антів з готами, гунами, аварами. Східнослов'янські племена і державно-племінні союзи VI–IX ст.

Передумови утворення держави у східних слов'ян. Основні теорії походження Давньоруської держави. Основні етапи розвитку Давньоруської держави. Політичний устрій та суспільна організація. Державно-правова думка Русі-України. Київська держава у міжнародних відносинах. Протистояння ординського та руського державницьких проєктів. Причини занепаду Русі-України та її роль в утвердженні традицій української державності.

Суспільно-політичний розвиток Галицької та Волинської земель у XII – на початку XIII ст. Королівство Русі (1253–1340 рр.). Державний устрій Галицько-Волинського королівства. Право та законодавство. Взаємовідносини Галицько-Волинського королівства з Золотою Ордою, Угорщиною, Польщею, Литвою. Держава за наступників Данила Галицького. Внутрішньополітична криза та занепад королівства. Історичне значення Галицько-Волинської держави в утвердженні традицій Української державності.

Тема 3. Державність на землях України в Литовсько-Польську добу (2 год.)

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Включення до складу Литви Східної Волині, Сіверщини, Київщини і Поділля. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Кревська унія. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського. Ліквідація удільних князівств на теренах українських земель. Надання Магдебурського права українським містам. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 pp.).

Зростання впливу Польщі на Литву. Захоплення Польщею Київщини, Волині та Брацлавщини. Люблінська унія 1569 р. Зміна політико-правового становища українських земель після приєднання до Польського королівства. Формування панщинно-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від магнатів і шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Наступ католицизму. Становище православної церкви. Виникнення та діяльність братств. Берестейська церковна унія. Створення греко-католицької церкви та її значення в громадському житті України.

Тема 4. Українська козацько-гетьманська держава (2 год.)

Історичні передумови та джерела виникнення українського козацтва. Етапи його становлення та розвитку. Заснування Запорозької Січі як зародку національної держави. Суспільно-політична організація українського козацтва. Державотворчі тенденції в його діяльності. Особливості козацтва як нової української політичної сили.

Козацькі традиції фізичного виховання та їх роль у формуванні сили, витривалості, спритності й морально-вольових якостей. Козацькі традиції загартування та здорового способу життя: їх значення для фізичного розвитку та формування витривалості. Роль козацької фізичної культури у збереженні українських національних традицій та її вплив на сучасний розвиток українського спорту. Козацькі бойові мистецтва та їх місце в сучасній фізичній культурі України: історичні традиції та сучасні форми їх відтворення.

Соціально-економічні та суспільно-політичні передумови Української національної революції XVII ст. Стратегічна мета революції, її типологія, періодизація, особливості здійснення. Причини поразки та повчальні уроки революції, її роль і місце у вітчизняній та європейській історії. Формування Української козацької держави, її ознаки. Національна ідея Б. Хмельницького. Сутність українсько-російського договору 1654 р. та його наслідки для України. Оцінка Переяславської угоди в історичній та історико-правовій літературі.

Початок Руїни Української державності. Гадяцький трактат. Московська експансія та її наслідки для Української державності. Чуднівська катастрофа і Чуднівська угода. Розкол України. Боротьба за державну ідею у 1660-1661 pp. Змагання за владу на Лівобережжі. Поразка державницького угруповання на Правобережжі. Чорна рада і поділ України. Андрусівська угода 1667 р. та її роль у державному питанні України.

Українська державність наприкінці XVII ст. «Трактат про Вічний мир» 1686 р. й остаточне закріплення територіального поділу України. Державницька концепція І. Мазепи. Причини та наслідки поразки гетьмана І. Мазепи.

Обрання гетьманом І. Скоропадського. Пилип Орлик та його Конституція України.

Наступ російського царизму на політичну автономію України. Основні етапи інкорпораційної політики царизму щодо України. Утворення Малоросійської колегії. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства.

Державницька діяльність Д. Апостола та К. Розумовського. Обмеження козацького самоврядування в Гетьманщині та Слобідській Україні. Руйнація політико-адміністративного устрою України. Ліквідація царизмом Гетьманщини та Запорозької Січі. Причини та наслідки ліквідації української державності. Проекти автономістів у кінці XVIII ст. Місія В. Капніста до Берліну 1791 р.

Змістовий модуль 2.

Українська державність у XX – на початку XXI століття

Тема 5. Національне державотворення періоду Першої світової війни та Української революції 1917-1921 років (2 год.)

Перша світова війна та її вплив на радикалізацію українського руху. Союз Визволення України та його програмні цілі. Політичні партії і організації в Україні у роки Першої світової війни. Лютнева революція 1917 р. в Україні: передумови, хід, специфіка і наслідки.

Концептуальні засади вивчення історії визвольних змагань 1917-1921 рр. Джерела та історіографія. Причини, характер, мета Української революції, її періодизація. Утворення Центральної Ради та її державотворча діяльність. Політична програма Центральної Ради. Відносини Центральної Ради з Тимчасовим урядом та раднаркомом росії. Проголошення Української Народної Республіки (УНР). Вихід УНР з Першої світової війни. Вступ німецьких і австро-угорських військ в Україну. Прийняття Конституції УНР. Розпуск Центральної Ради, причини її поразки.

Історичні обставини гетьманського перевороту. Природа гетьманського режиму. Політичні партії і П. Скоропадський. Політична криза Гетьманату.

Утворення Директорії, її внутрішня та зовнішня політика. Друга війна з радянською росією. Причини поразки Директорії УНР.

Національно-визвольний рух у західноукраїнських землях у 1917-1919 рр. Проголошення ЗУНР. Західноукраїнські політичні партії, їх програми і соціальна база. Українсько-польська війна. «Акт злуки» УНР і ЗУНР та його історичне значення.

Протистояння національної та радянської моделей державності в Україні в 1919-1920 рр. Встановлення і крах денікінського режиму. Відновлення тоталітарного радянського режиму. Варшавська угода УНР з Польщею.

Тема 6. Україна в роки Другої світової війни (2 год.)

Геополітичне становище України напередодні Другої світової війни. Українське питання в політиці європейських держав. Україна в планах фашистської Німеччини. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі. Пакт Молотова-Ріббентропа. Таємний протокол до пакту і питання українських земель. Причини і початок Другої світової війни. Історичне значення возз'єднання українських земель у 1939-1940 рр.

Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Нацистський окупаційний режим на території України (1941-1944 рр.). Адміністративно-територіальний устрій окупованої України. Рухи опору та їх державницькі орієнтири. Визволення території українських земель та поширення на неї радянської державно-політичної системи.

Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини. Втрати України в Другій світовій війні.

Тема 7. Еволюція радянської моделі державності (друга половина 1940-х років – початок 1991 року) (2 год.)

Особливості політичного та культурного розвитку УРСР (1945-1964 рр.). Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Створення Народного комісаріату закордонних справ. Зовнішньополітична діяльність УРСР. Україна – співзасновниця Організації Об'єднаних Націй. Боротьба за українську державність на західноукраїнських землях. Приєднання Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Хрущовська «відлига». Спроби лібералізації політичного режиму. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Зародження дисидентського руху та погляди його діячів на державність. Творчість шестидесятників у галузі літератури і мистецтва, їх внесок у демократизацію національної культури.

УРСР в умовах наростання кризи тоталітарного ладу (1964-1991 рр.). Посилення політичних репресій та зміцнення центральної влади. Дисидентський рух та його державницька програма. УРСР в період перебудовчих процесів в СРСР (1985-1991 рр.): плани і реальність. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності республіки. Декларація про державний суверенітет України.

Тема 8. Державотворчі стратегії України в добу незалежності (2 год.)

Серпневі події в Москві та їх політичні наслідки для України. Проголошення незалежності України. Підсумки загальноукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Ліквідація СРСР і утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД).

Зовнішньополітичний курс України. Відносини з Росією і США. Набуття Україною без'ядерного статусу. Участь у миротворчих акціях ООН. Україна в Раді Європи.

Успіхи і труднощі розгортання державотворчих процесів. Формування інститутів державності. Політична ситуація в Україні у перші роки незалежності. Вибори першого президента України. Здобутки і втрати під час президентства Л. Кравчука. Характер влади в пострадянський період. Політична боротьба під час президентських виборів влітку 1994 р. та її наслідки. Основні етапи розвитку фізичної культури і спорту за роки незалежності України.

Особливості внутрішньополітичного життя в Україні в другій половині 90 рр. XX ст. Відновлення конституційного процесу. Прийняття нової Конституції України та її історичне значення.

Президентська кампанія 2004 р. «Помаранчева» революція. Обрання В. Ющенка Президентом України. Розклад політичних сил на президентських виборах 2010 р. Обрання Президентом України В. Януковича. Внутрішня та зовнішня політика у 2010-2013 рр. «Революція гідності». Президентські вибори 2014р, 2019 р.

Світове визнання України. Формування концепції зовнішньої політики України. Діяльність України в міжнародних організаціях. Зовнішньополітичні акції України щодо зміцнення миру і співробітництва, припинення воєнних конфліктів. Вступ до Ради Європи. Участь України у миротворчих заходах ООН, у програмі «Партнерство заради миру». Україна у складі СОТ. Агресія Росії проти України. Анексія Криму. Антитерористична операція. Операція Об'єднаних сил. Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Участь України у вирішенні глобальних проблем світового товариства.

4. Структура освітнього компонента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				
		Аудиторних занять			СРС	Разом
		Лекції	Семінари	Всього		
Змістовий модуль 1.						
Українська державність: від античності до модерної доби						
1	Вступ до курсу «Історія Української державності». Перші державні утворення на українських землях	4		4	7	11
2	Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя	2	2	4	8	12
3	Державність на землях України в Литовсько-Польську добу	2		2	7	9
4	Українська козацько-гетьманська держава	2	2	4	8	12
	Разом	10	4	14	30	44
Змістовий модуль 2.						
Українська державність у XX – на початку XXI століття						
5	Національне державотворення періоду Першої світової війни та Української революції 1917–1921 років	2	2	4	7	11
6	Україна в роки Другої світової війни	2	2	4	8	12

7	Еволюція радянської моделі державності (друга половина 1940-х років початок 1991 року)	2		2	7	9
8	Державотворчі стратегії України в добу незалежності	4	2	6	8	14
	Разом	10	6	16	30	46
	ВСЬОГО	20	10	30	60	90

5. Теми семінарських занять

№ заняття	Тема заняття	Кількість годин
	<i>Змістовий модуль 1</i>	
1.	Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя.	2
2.	Українська козацько-гетьманська держава.	2
<i>Змістовий модуль 2</i>		
3.	Національне державотворення періоду Першої світової війни та Української революції 1917-1921 рр.	2
4.	Україна в роки Другої Світової війни.	2
5.	Державні стратегії України в добу незалежності.	2
	Всього	10

6. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1

Заняття 1

Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя. (2 год.)

План

1. Зародження державності у східних слов'ян.
2. Становлення Київської держави та її державно-політичний устрій.
3. Руська Правда – видатна пам'ятка давньоруського права.
4. Розквіт міжнародних зв'язків Русі за Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
5. Причини розпаду Київської держави, її історична спадщина.
6. Галицько-Волинське князівство: спадкоємність та новий етап розвитку Української держави.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Бойко О. Д. Історія України. 8-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.

2. Бойко О. Д. Історія України. Держава і суспільство. 7-ме вид., переробл. і доповн. Київ : Академвидав, 2023. 688 с.
3. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
4. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.
5. Грушевський М. Ілюстрована історія України /уклад. Й. Брояк, В. Верстюк. Донецьк: ТОВ ВКФ «Бао», 2008. 736 с.
7. Залізник Л. Стародавня історія України. 2-е вид., доповн. Київ: Темпора, 2019. 640 с.
8. Історія України /за ред. В. А. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
9. Історія України: навч. посіб./за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 480 с.
10. Історія України: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка. 2021. 720 с.
11. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Клочка. 2-е вид. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 496 с.

Допоміжна література:

1. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності /пер. з англ. Р. Клочка. 2-е вид. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 496 с.
2. Семенчук С. Давньоруські поховальні звичаї лівобережжя Середнього Подністров'я. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 54. Т 2. 2022. С. 88-95.
3. Семенчук С. О. Кам'яні стели із с. Буша на Вінничині // Матеріали XVI Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції. [присв. 55-річчю проведення першої Подільської історико-краєзнавчої конференції, 25-річчю діяльності Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при К-ПНУ імені Івана Огієнка] / [ред. кол.: Копилов С. А. (співголова), Реєнт О. П. (співголова), Баженов Л. В. (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. С. 137-141.
4. Семенчук С. О. Поховальні пам'ятки – як джерело вивчення історії населення межиріччя середньої течії Дністра та Південного Бугу в II-V ст. н.е. // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки / [редкол.: В. С. Степанков (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Вип. 6: На пошану професора А. Г. Філінюка С. 196-203.
5. Якубовський В.І. Болохівська земля XII-XIII ст. Історія, матеріальна культура, економіка. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. 352 с.
6. Якубовський В.І. Скарби Болохівської землі: Наукове видання. Кам'янець-Подільський: «МЕДОБОРИ» (ПП Мошак М.І.), 2003. 159 с.
7. Якубовський В. І. Давньоруське місто Губин на Случі у XII-XIII століттях. Археологічні дослідження 2004-2016 рр. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2026. 260 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Веб-сайт «Бібліотеки в мережі інтернет» URL [http:// library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html](http://library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html).
3. Веб-сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua>.
4. Періодизація в історії. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/employee/zashkilnyak-leonid-opanasovych/zashkilnyak-151-154-periodyzatsiya-v-istoriji-2>

Заняття 2

Українська козацько-гетьманська держава (2 год.)

План

1. Історичні передумови та джерела виникнення українського козацтва. Етапи його становлення та розвитку.
2. Заснування Запорозької Січі як зародку національної держави.
3. Суспільно-політична організація українського козацтва. Державотворчі тенденції в його діяльності.
4. Козацькі традиції фізичного виховання та їх роль у формуванні сили, витривалості, спритності й морально-вольових якостей.
5. Козацькі традиції загартування та здорового способу життя: їх значення для фізичного розвитку та формування витривалості.
6. Роль козацької фізичної культури у збереженні українських національних традицій та її вплив на сучасний розвиток українського спорту.
7. Козацькі бойові мистецтва та їх місце в сучасній фізичній культурі України: історичні традиції та сучасні форми їх відтворення.
8. Соціально-економічні та суспільно-політичні передумови Української національної революції XVII ст.
9. Формування Української козацької держави, її ознаки.
10. Національна ідея Б. Хмельницького. Сутність українсько-російського договору 1654 р. та його наслідки для України.
12. Державницька концепція І. Мазепи. Причини та наслідки поразки гетьмана І. Мазепи.
13. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Пилип Орлик та його Конституція України.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Бойко О. Д. Історія України. 8-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.
2. Бойко О. Д. Історія України. Держава і суспільство. 7-ме вид., переробл. і доповн. Київ : Академвидав, 2023. 688 с.
3. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
4. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.

5. Грушевський М. Ілюстрована історія України /уклад. Й. Брояк, В. Верстюк. Донецьк: ТОВ ВКФ «Бао», 2008. 736 с.
6. Історія України: навч. посіб./за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 480 с.
7. Історія України: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 720 с.
8. Історія української державності: навч. посіб. / за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 432 с.
9. Історія української державності: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 560 с.
10. Кульчицький С. В. Українська держава: історія і сучасність. Київ : Генеза, 2022. 304 с.
11. Пилат В. «Бойовий гопак. Основи захисту Вітчизни». Київ, видавництво «Україна». 2016. 168 с.
12. Фізичне виховання в календарній обрядовості українців: Навч. посіб. / А. В. Цьось; Волин. держ. ун-т ім. Л.Українки. Луцьк: Надстир'я, 2000. 374 с.

Допоміжна література:

1. Антонович В. Коротка історія козаччини. Київ: Україна, 2004. 304 с.
2. Брехуненко В. Московська експансія і Переяславська Рада 1654 року. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2005. 368 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Львів : Видавництво УКУ, 2023. 296 с.
4. Гуржій О. І. Державність України: історичні традиції та сучасні виклики. Київ: Парламентське вид-во, 2023. 248 с.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності /пер. з англ. Р. Ключка. 2-е вид. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 496 с.
6. Смолій В. А., Степанков В. С. Україна в добу раннього модерну: держава, суспільство, культура. Київ: Темпора, 2022. 360 с.
7. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII століття: державотворчий вимір. Київ : Темпора, 2022. 352 с.
8. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Арій, 2013. 656 с.
9. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Оновл. вид. Київ : Критика, 2021. 464 с.
10. Яковенко Н. Нарис історії української державності. Оновл. вид. Київ : Критика, 2021. 312 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Веб-сайт «Бібліотеки в мережі інтернет» URL [http:// library.zntu.edu.ua/res-librel.html](http://library.zntu.edu.ua/res-librel.html).
3. Веб-сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua>.

4. Зашкільняк Л.О. Періодизація в історії. URL: <http://www.history.org.ua>.
5. Періодизація в історії. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/employee/zashkilnyak-leonid-opanasovych/zashkilnyak-151-154-periodyzatsiya-v-istoriji-2>.
6. Спецпроект «Історія України в історіях» для вивчення історії самостійно. Містить тексти та тести. URL: znohistory.ed-era.com.
7. Тренажери, які дозволяють студентам вивчати історію України по категоріях (історичні персоналії, пам'ятки з історії України, карти, дати і події в історії, абетка (визначення понять і термінів)). URL: iv.testportal.gov.ua
8. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека.). URL: <http://ounb.km.ua/>

Змістовий модуль 2.

Українська державність у XX – на початку XXI століття

Заняття 3

Національне державотворення періоду Першої світової війни та Української революції 1917-1921 (2 год.)

План

1. Державотворчі процеси в Україні у добу Центральної Ради.
2. Брестський мирний договір: підготовка та підписання.
3. Українська держава доби гетьманату П. Скоропадського: організація влади й управління, судові та правоохоронні органи.
4. Державотворчі процеси в Україні у добу Директорії УНР.
5. Становлення державності на західноукраїнських землях: органи влади й управління, судові та правоохоронні органи.
6. Значення та уроки Української революції 1917-1921 років.
7. Поділля у 1917-1921 роках.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
2. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX ст.: навч. посібник. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
4. Історія України: навч. посіб./за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 480 с.
5. Історія України: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 720 с.
6. Історія української державності: навч. посіб. / за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 432 с.
7. Історія української державності: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 560 с.

8. Кульчицький С. В. Історія України. XX – початок XXI століття. Київ : Генеза, 2022. 336 с.
9. Кульчицький С. В. Українська держава: історія і сучасність. Київ : Генеза, 2022. 304 с.

Допоміжна література:

1. Адамський В. Р. Подільський губернський комісар (березень 1917-квітень 1918 рр.): Дослідження. Документи. Матеріали. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2021. 275 с.
2. Адамський В. Р. Подільське церковне історико-археологічне товариство у документах доби. Навчальний посібник. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2022. 214 с.
3. Гуржій О. І. Державність України: історичні традиції та сучасні виклики. Київ: Парламентське вид-во, 2023. 248 с.
4. Левандовська Л., Семенчук С. Русофільські Товариства в Перемишлі: діяльність і причини занепаду (друга половина XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Т. 37: До 75-річчя від дня народження професора Валерія Степанкова. Кам'янець-Подільський 2022. С. 169-183. 2022.
5. Нариси історії Української революції 1917-1921 років / Ред. кол.: В. А. Смолій (гол.), Г. В. Боряк, В. Ф. Верстюк, С. В. Кульчицький, В. М. Литвин, Р. Я. Пиріг, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов, В. Ф. Солдатенко, Ю. І. Терещенко. Київ: Наукова думка, 2012. Кн. 2. 464 с.
6. Поділля в добу Української революції. Рік 1917: Док. та мат. / упоряд., авт. передм. В. Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. 847 с.
7. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у боротьбі за державність (XX – початок XXI ст.). Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. 376 с.
8. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у XX столітті: історичні випробування. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. 384 с.
9. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ: Арій, 2016. 320 с.
10. Українська державність у XX-XXI століттях: історія, політика, пам'ять: зб. наук. пр. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2024. 420 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Веб-сайт «Бібліотеки в мережі інтернет» URL <http://library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html>.
3. Веб-сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua>.
4. Зашкільняк Л.О. Періодизація в історії. URL: <http://www.history.org.ua>.
5. Періодизація в історії. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/employee/zashkilnyak-leonid-opanasovych/zashkilnyak-151-154-periodyzatsiya-v-istoriji-2>.
6. Спецпроект «Історія України в історіях» для вивчення історії самостійно. Містить тексти та тести. URL: znohistory.ed-era.com.

7. Теоретичним матеріал з історії XX-XXI століття подається структуровано, по темах. Для вивчення теорії використовуємо наступні сайти: Український мовно-інформаційний фонд НАН України «Словники України». URL: <http://filosofia.ru>
8. Тренажери, які дозволяють студентам вивчати історію України по категоріях (історичні персоналії, пам'ятки з історії України, карти, дати і події в історії, абетка (визначення понять і термінів). URL: iv.testportal.gov.ua
9. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. ». URL: <http://ounb.km.ua/>.

Заняття 4

Україна в роки Другої світової війни (2 год.)

План

1. Українське питання напередодні Другої світової війни.
2. Договори між СРСР та фашистською Німеччиною 1939 р. та возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР.
3. Проголошення Організацією українських націоналістів Акту відновлення Української держави.
4. Окупаційний режим та Рух Опору в Україні в роки Другої світової війни.
5. Наслідки Другої світової війни для розвитку України.
6. Поділля в роки Другої світової війни.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Бойко О. Д. Історія України. 8-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.
2. Бойко О. Д. Історія України. Держава і суспільство. 7-ме вид., переробл. і доповн. Київ : Академвидав, 2023. 688 с.
3. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
4. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.
5. Історія України: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 720 с.
6. Історія української державності: навч. посіб. / за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академ. періодика, 2022. 432 с.
7. Історія української державності: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 560 с.
8. Кульчицький С. В. Історія України. XX – початок XXI століття. Київ: Генеза, 2022. 336 с.

Допоміжна література:

1. Бандера Степан. Перспективи Української революції / уроряд. С. Ленкавський. 2-ге вид. К.: Наш формат, 2022. 664 с.
2. Війна і міф: Невідома Друга світова. 1939-1945 / Під ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 272 с.

3. Галушка А., Брайлян Є. Змова диктаторів. Поділ Європи між Гітлером і Сталінім: 1939-1941. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 368 с.
4. В'ятрович В. Генерал КУК. Біографія покоління УПА. 2025. 944 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Львів: Видавництво УКУ, 2023. 296 с.
4. Гуржій О. І. Державність України: історичні традиції та сучасні виклики. Київ: Парламентське вид-во, 2023. 248 с.
5. Яковенко Н. Нарис історії української державності. Оновл. вид. Київ: Критика, 2021. 312 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Веб-сайт «Бібліотеки в мережі інтернет» URL [http:// library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html](http://library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html).
3. Веб-сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua>.
4. Зашкільняк Л.О. Періодизація в історії. URL: <http://www.history.org.ua>.
5. Періодизація в історії. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/employee/zashkilnyak-leonid-opanasovych/zashkilnyak-151-154-periodyzatsiya-v-istoriji-2>.
6. Спецпроект «Історія України в історіях» для вивчення історії самостійно. Містить тексти та тести. URL: znohistory.ed-era.com.
7. Теоретичним матеріал з історії XX-XXI століття подається структуровано, по темах. Для вивчення теорії використовуємо наступні сайти: Український мовно-інформаційний фонд НАН України «Словники України». URL: <http://filosofia.ru>
8. Тренажери, які дозволяють студентам вивчати історію України по категоріях (історичні персоналії, пам'ятки з історії України, карти, дати і події в історії, абетка (визначення понять і термінів). URL: iv.testportal.gov.ua
9. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://ounb.km.ua/>.

Заняття 5

Державотворчі стратегії України в добу незалежності (2 год.)

План

1. Умови проголошення незалежності України. Успіхи і труднощі розгортання державотворчих процесів – політичної системи та статусу України.
2. Етапи становлення української багатопартійності, її особливості.
3. Особливості президентської діяльності Л. Кравчука.
4. Державотворчі процеси в Україні у 1994-2019 рр.
5. Шлях проголошення конституції 1996 р. Реформування політичної системи.
6. Основні етапи розвитку фізичної культури і спорту за роки незалежності України.
7. Політична криза 2004 р. та її наслідки.
8. Зовнішня політика незалежної України. Стратегічні орієнтири розвитку України.

Базова література. Підручники та навчальні посібники:

1. Бойко О. Д. Історія України. 8-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.
2. Бойко О. Д. Історія України. Держава і суспільство. 7-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.
3. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
4. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.
5. Історія України: навч. посіб./за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 480 с.
6. Історія української державності: навч. посіб. / за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 432 с.
7. Історія української державності: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ: Наукова думка, 2021. 560 с.
8. Кульчицький С. В. Історія України. XX – початок XXI століття. Київ: Генеза, 2022. 336 с.
9. Кульчицький С. В. Українська держава: історія і сучасність. Київ: Генеза, 2022. 304 с.
10. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Ключка. 2-е вид. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 496 с.

Допоміжна література:

1. Брехуненко В. Україна й українці: ім'я як поле битви. Київ: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. 272 с.
2. Лазарович М. Російсько-українська війна (2014-2017 роки): Короткий нарис. Львів: Видавництво «Лілея-НВ», 2017. 240 с.
3. Литовченко О., Литовченко Т. Книга нових сподівань. 2005-2014. Від миру до війни. Харків: Фоліо, 2020. 411 с.
4. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у боротьбі за державність (XX – початок XXI ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2021. 376 с.
5. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у XX столітті: історичні випробування. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2021. 384 с.
6. Україна в історичній ретроспективі та сучасних викликах: зб. наук. пр. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2024. 420 с.
7. Українська державність у XX-XXI століттях: історія, політика, пам'ять: зб. наук. пр. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2024. 420 с.
8. Яковенко Н. Нарис історії української державності. Оновл. вид. Київ: Критика, 2021. 312 с.

7. Самостійна робота

Орієнтовний перелік завдань для самостійної роботи

№ теми	Назва теми	Завдання для СРС	Форми звітності, бали
<i>Змістовий модуль 1</i>			
1.	Вступ до курсу «Історія Української державності». Перші державні утворення на українських землях	1. Кімерія. 2. Таврика. 3. Історична, державотворча та культурна спадщина скіфів. 4. Сарматія. 5. Державний устрій античних полісів. 6. Боспорське царство. 7. Гетика. 8. Держава гунів. 9. Античні міста-держави Північного Причорномор'я	Написання тематичних доповідей до 10 ст. на вибір студента
2	Становлення Української державності в добу раннього середньовіччя	1. Основні чинники та особливості утворення політичних союзів слов'ян в епоху Великого переселення народів. 2. Закономірності і особливості «епохи вікінгів» у Західній та Східній Європі. Слов'янсько-скандинавські відносини в період формування ранніх слов'янських держав. 3. Початки Русі. Основні чинники формування Руської держави. 4. Руська імперія: характерні ознаки та особливості з погляду сучасних концепцій імперії. 5. Королівство Русі: розвиток і трансформація державних традицій у Галицько-Волинській державі.	
3	Державність на землях України в Литовсько-Польську добу	1. Суспільно-політичний устрій держави. 2. Кревська унія. 3. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського. 4. Ліквідація удільних князівств на теренах українських земель. 5. Надання Магдебурського права українським містам. 6. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 pp.).	

4	Українська козацько-гетьманська держава	1. Українська державність наприкінці XVII ст. «Трактат про Вічний мир» 1686 р. й остаточне закріплення територіального поділу 2. України. Державницька концепція І. Мазепи. 3. Причини та наслідки поразки гетьмана І. Мазепи. 4. Обрання гетьманом І. Скоропадського. 5. Пилип Орлик та його Конституція України. 6. Утворення Малоросійської колегії. 7. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. 8. Державницька діяльність Д. Апостола та К. Розумовського. 9. Ліквідація царизмом Гетьманщини та Запорозької Січі.	
	Змістовий модуль 2		
5	Національне державотворення доби Першої світової війни та Української революції 1917-1921 рр.	1. Україна в контексті світових тенденцій на зламі століть. 2. Центральна Рада і Тимчасовий уряд: боротьба за автономію України. 3. Державно-політична модель гетьманату П. Скоропадського. 4. Кам'янецька доба Директорії УНР. 5. Об'єднавчий процес УНР та ЗУНР.	Створення мультимедійної презентації на запропоновані теми
6	Україна в роки Другої світової війни	1. Сутність радянсько-німецького пакту 1939 р. і доля України. 2. Органи державної влади в умовах Другої світової війни. 3. Рух опору в Україні. 4. Проголошення незалежності Карпатської України. 5. Поділля в роки воєнного лихоліття.	
7	Еволюція радянської системи державності (друга половина 1940-х років – початок 1991 року)	1. Приєднання Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. 2. Хрущовська «відлига». 3. Викриття культу особи Сталіна. 4. Спроби лібералізації політичного режиму. 5. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. 6. Зародження дисидентського руху та погляди його діячів на державність. 7. Історичні портрети В. Стуса, В. Чорновола, Л. Лук'яненка. 8. Дисидентський рух та його державницька програма. 9. УРСР в період перебудовних процесів	

		в СРСР (1985–1991 рр.): плани і реальність. 10. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності республіки.
8	Державотворчі стратегії України в добу незалежності	1. Розпад СРСР та Україна. 2. Помаранчева революція. 3. Революція гідності. 4. Широкомасштабне вторгнення росії проти України. 5. Україна і світ – сучасний геополітичний простір.

8. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелами інформації: словесні: комунікативний метод, лекції з використанням комп'ютерних технологій Power Point – мультимедійних презентацій; наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2. За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійного мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, робота в групах, розв'язання ситуаційних завдань, випадків тощо. Робота з історичними джерелами, документами, літературою, тощо.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації зацікавленості (метод цікавих аналогій).

9. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється шляхом застосування методів усного індивідуального та фронтального опитування, тестування, презентацій, повідомлень за змістом першоджерел, перевірки міні-проектів, перевірки есе, модульної контрольної роботи. Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарському (10 балів). за самостійну роботу змістовий модуль 1-2 (12 балів), Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує змістовий модуль 1-2 (13 балів). Максимальна кількість балів які студент може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 100 балів. До заліку не допускаються здобувачі, які не виконали всі види обов'язкових самостійних робіт, передбачених програмою, а також підсумкова оцінка якого становить менше 35 балів. Якщо студент набрав від 35 до 59 балів, то він обов'язково складає залік. Якщо студент набрав від 60 до 100 балів залік виставляється автоматично, але за наявності бажання підвищити рейтинг здобувач може складати залік. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Критерії оцінювання відповідей студентів на заліку: правильність, точність,

повнота відповіді; вільне володіння матеріалом; розуміння матеріалу курсу; вміння наводити приклади. Остаточна оцінка рівня знань з навчальної дисципліни складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 100 балів, і рейтингу з атестації (залік) – не більше 25 % від кількості набраних балів за семестр. Еквівалент оцінки в балах для кожної теми визначено в таблиці.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Види навчальної діяльності	ЗМ 1	ЗМ 2	Разом	Залік
Участь у семінарському занятті	20(2*10)	30(3*10)	50	
Виконання самостійної роботи	13	13	26	
Виконання модульних контрольних завдань	12	12	24	
Всього	44	56	100	25%

Під час поточного контролю враховуються результати навчання здобувачів, отриманих ними у неформальній та інформальній освіті: навчання на відкритих онлайн-курсах, вебінарах; участь у семінарах, конференціях та ін. Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Умовами для зарахування результатів навчання є такі:

- наявність сертифікату;
- відповідність змісту, компетентностей, результатів навчання освітньої послуги фаховому спрямуванню навчальної дисципліни (програмним компетентностям та програмним результатам навчання).

Перезарахування результатів навчання з окремих тем здійснюється в межах балів (викладач визначає кількість).

Для перезарахування результатів навчання з дисципліни (з усіх тем), отриманих у неформальній та інформальній освіті, здобувач подає декану факультету:

- заяву;
- завірені у встановленому порядку копії документів, що підтверджують участь здобувача у заході неформальної освіти (свідоцтва, сертифікати, дипломи тощо, які підтверджують ті вміння, які здобувач отримав під час навчання).
- опис заходів неформальної освіти (інформаційний лист, запрошення, програма тощо);
- опис змісту та результатів інформальної освіти.

Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в 4-х бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється за такою схемою:

Шкала оцінювання: бали, ECTS, національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
82-89	B	4 (добре)
74-81	C	
64-73	D	3 (задовільно)
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення.

1. Робоча програма з освітнього компонента.
2. Зміст самостійної роботи студента.
3. Тематика семінарських занять.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень.
5. Тести, контрольні запитання для контролю та самоконтролю знань студентів.
6. Джерельна база (література, базова та допоміжна, а також інформаційні ресурси).
7. Засоби підсумкового контролю (питання на залік).

12. Орієнтований перелік запитань до заліку.

1. Перші державні утворення на території України.
2. Походження Давньоруської держави.
3. «Руська правда». Суспільно-економічний лад Давньоукраїнської держави із центром у Києві.
4. Державний устрій Галицько-Волинського князівства.
5. Експансія Великого князівства Литовського та Польщі на українські землі.
6. Історичні передумови та джерела виникнення українського козацтва.
7. Історична необхідність революції XVII ст.
8. Характер, типологія, хронологічні межі і періодизація революції XVII ст.

9. Життя та діяльність Богдана Хмельницького. Його соратники в українській революції XVII ст.
10. Україна в роки «Руїни».
11. Українська козацька держава за гетьмана Івана Мазепи (1687-1709).
12. Гетьман в еміграції: Пилип Орлик (1710-1742). «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького».
13. Правління гетьманського уряду на чолі з О. Шаховським. Відновлення посади гетьмана: Кирило Розумовський (1750-1764).
14. Соціально-економічний розвиток Закарпаття, Буковини, Галичини наприкінці XVII-XVIII ст.
15. Доля українського козацтва після скасування Запорозької Січі у 1775 р.
16. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVIII на початку XIX століть.
17. Декабристський рух в Україні. Національне питання в програмних документах декабристів.
18. Соціально-економічний розвиток на українських землях у складі Російської та Австрійської імперій у XIX – на поч. XX ст.: порівняльний аспект.
19. Українські землі у військових баталіях Першої світової війни (1914-1916).
20. Багатофакторність впливів на українське національне пробудження. Створення УЦР.
21. Універсали Центральної Ради – визначальні віхи історії української держави.
22. Гетьманат П. Скоропадського в українському державотворенні.
23. Умови проголошення ЗУНР. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях.
24. Утворення, політичний курс, державотворча програма Директорії. Відновлення УНР.
25. Отаманщина початку XX ст.
26. Крах влади УНР. Встановлення радянського контролю над Україною.
27. Нова економічна політика в Україні.
28. Індустріалізація та колективізація в Україні.
29. Порівняльний аналіз становища українців у Буковині, Галичині, Закарпатті. Проблема державотворення у цих регіонах.
30. Геополітичне становище України напередодні Другої світової війни.
31. Особливості встановлення фашистського окупаційного режиму на Україні.
32. Підсумки і уроки Другої світової війни для УРСР. Відгомін війни у сучасній історії України.
33. Особливості політичного розвитку УРСР в складі СРСР у 1945-1980 роках.
34. Формування умов незалежності. Законодавчі процеси 1989 – на початку 1991 років.
35. Участь УРСР в міжнародних організаціях і конфліктах (1945-1980 роки).
36. Умови проголошення незалежності України. Успіхи і труднощі розгортання державотворчих процесів – політичної системи та статусу України.
37. Державотворчі процеси в Україні у 1994-2014 рр.
38. «Революція гідності» в українському державотворенні.

39. Російсько-українська війна.
40. Україна на міжнародній арені сучасного періоду.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Бойко О. Д. Історія України. 8-ме вид., переробл. і доповн. Київ: Академвидав, 2023. 688 с.
2. Бойко О. Д. Історія України. Держава і суспільство. 7-ме вид., переробл. і доповн. Київ : Академвидав, 2023. 688 с.
3. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 1: Давні часи. Середньовіччя. Нова доба. 344 с.
4. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності: підручник у 2-х томах. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. Т. 2: 1917-2017 рр. 464 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посібник. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
6. Грушевський М. Ілюстрована історія України /уклад. Й. Брояк, В. Верстюк. Донецьк: ТОВ ВКФ «Бао», 2008. 736 с.
7. Залізняк Л. Стародавня історія України. 2-е вид., доповн. Київ: Темпора, 2019. 640 с.
8. Історія України /за ред. В. А. Качкана. Київ: Медицина, 2018. 360 с.
9. Історія України: навч. посіб./за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 480 с.
10. Історія України: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 720 с.
11. Історія української державності: навч. посіб. / за ред. О. П. Реєнта. Київ: Академперіодика, 2022. 432 с.
12. Історія української державності: підручник / за ред. В. А. Смолія. Київ : Наукова думка, 2021. 560 с.
13. Кульчицький С. В. Історія України. ХХ – початок ХХІ століття. Київ : Генеза, 2022. 336 с.
14. Кульчицький С. В. Українська держава: історія і сучасність. Київ : Генеза, 2022. 304 с.
15. Пилат В. «Бойовий гопак. Основи захисту Вітчизни». Київ, видавництво «Україна». 2016. 168 с.
16. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Ключка. 2-е вид. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 496 с.
17. Україна-Русь vs Московія: настільна книга. Навчальний посібник. Крамар С. І. Хмельницький: ТОВ «Поліграфіст-3», 2019. 240 с.
18. Фізичне виховання в календарній обрядовості українців: Навч. посіб. / А. В. Цьось; Волин. держ. ун-т ім. Л.Українки. Луцьк: Надстир'я, 2000. 374 с.

Допоміжна

1. Адамський В. Р. Подільське церковне історико-археологічне товариство у документах доби. Навчальний посібник. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2022. 214 с.
2. Адамський В. Р. Подільський губернський комісар (березень 1917-квітень 1918 рр.): Дослідження. Документи. Матеріали. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2021. 275 с.
3. Антонович В. Коротка історія козаччини. Київ: Україна, 2004. 304 с.
4. Бандера Степан. Перспективи Української революції / уряд. С. Ленкавський. 2-ге вид. К.: Наш формат, 2022. 664 с.
5. Брайчевський М. Походження Русі /відп. ред. О. С. Компан. Київ: Наукова думка, 1968. 228 с.
6. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі /ред. М. В. Попович. Київ: Наукова думка, 1988. 259 с.
7. Брехуненко В. Московська експансія і Переяславська Рада 1654 року. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2005. 368 с.
8. Брехуненко В. Україна й українці: ім'я як поле битви. Київ: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. 272 с.
9. Війна і міф: Невідома Друга світова. 1939-1945 / Під ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 272 с.
10. Галушка А., Брайлян Є. Змова диктаторів. Поділ Європи між Гітлером і Сталіним: 1939-1941. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 368 с.
11. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Львів : Видавництво УКУ, 2023. 296 с.
12. Гуржій О. І. Державність України: історичні традиції та сучасні виклики. Київ: Парламентське вид-во, 2023. 248 с.
13. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х рр. Київ: ТОВ «Вид-во КЛІО», 2019. 248 с.
14. Лазарович М. Російсько-українська війна (2014-2017 роки): Короткий нарис. Львів: Видавництво «Лілея-НВ», 2017. 240 с.
15. Левандовська Л., Семенчук С. Русофільські Товариства в Перемишлі: діяльність і причини занепаду (друга половина ХІХ ст. – 30-ті рр. ХХ ст.). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Т. 37: До 75-річчя від дня народження професора Валерія Степанкова. Кам'янець-Подільський 2022. С. 169-183. 2022.
16. Литвин М. Галичина в Українській революції 1917-1921 рр. Харків: Фоліо, 2015. 380 с.
17. Литовченко О., Литовченко Т. Книга нових сподівань. 2005-2014. Від миру до війни. Харків: Фоліо, 2020. 411 с.
18. Нариси історії Української революції 1917-1921 років / Ред. кол.: В. А. Смолій (гол.), Г. В. Боряк, В. Ф. Верстюк, С. В. Кульчицький, В. М. Литвин, Р. Я. Пиріг, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов, В. Ф. Солдатенко, Ю. І. Терещенко. Київ: Наукова думка, 2012. Кн. 2. 464 с.

19. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності /пер. з англ. Р. Клочка. 2-е вид. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 496 с.
20. Поділля в добу Української революції. Рік 1917: Док. та мат. / упоряд., авт. передм. В. Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. 847 с.
21. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у боротьбі за державність (XX – початок XXI ст.). Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. 376 с.
22. Реєнт О. П., Литвин В. М. Україна у XX столітті: історичні випробування. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. 384 с.
23. Реєнт О. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ: Арій, 2016. 320 с.
24. Семенчук С. Давньоруські поховальні звичаї лівобережжя Середнього Подністров'я. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 54. Т 2. 2022. С. 88-95.
25. Семенчук С. О. Кам'яні стели із с. Буша на Вінничині // Матеріали XVI Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції. [присв. 55-річчю проведення першої Подільської історико-краєзнавчої конференції, 25-річчю діяльності Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при К-ПНУ імені Івана Огієнка] / [ред. кол.: Копилов С. А. (співголова), Реєнт О. П. (співголова), Баженов Л. В. (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. С. 137-141.
26. Семенчук С. О. Михайло Брайчевський: історія досліджень Іванковецького святилища. Археологія & Фортифікація : наук. збірник / редкол.: О. О. Свиридчук (голова) та ін. Кам'янець-Подільський : ФОП Панькова А. С., 2025. Випуск 2. С. 295-299.
27. Семенчук С. О. Поховальні пам'ятки – як джерело вивчення історії населення межиріччя середньої течії Дністра та Південного Бугу в II-V ст. н.е. // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки / [редкол.: В. С. Степанков (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Вип. 6: На пошану професора А. Г. Філінука С. 196-203.
28. Семенчук С. О. Фундаментальна праця Василя Якубовського – сучасного дослідника Болохівської землі. День соборності України: історико-політичні дискусії : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. Хмельницький : Вид-во МАУП, 2022. Вип. 9. С. 145-149.
29. Семенчук С. О. Язичницькі стели скіфської доби лівобережжя Середнього Подністров'я. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 5-ти томах. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. Вип. 10. Т. 1. С. 93-96.
30. Семенчук С., Нечитайло П. Сучасні археологічні дослідження губинського антропоморфа. Археологія & Фортифікація України: зб. матеріалів XI Всеукраїнської наук.-практ. конференції / редкол.: О. О. Заремба (голова) та ін. Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А. С., 2022. С. 98-104.

31. Семенчук С.О. Губинський антропоморф: історія досліджень. «Археологія & Фортифікація України». Збірник матеріалів Х Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції / [редкол.: О.О. Заремба (голова) та ін.]. Кам'янець-Подільський: ФОП Буйницький О. А., 2021. С. 281-284.
32. Семенчук Сергій, Левандовська Людмила. Культові святилища лівобережжя Середнього Подністров'я. Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Чис. 27. 2022. С. 181-184.
33. Сергійчук В. Голодомор 1931-1933 років як геноцид українства. Вид. четверте, доп. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2016. 320 с.
34. Смолій В. А., Степанков В. С. Україна в добу раннього модерну: держава, суспільство, культура. Київ: Темпора, 2022. 360 с.
35. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII століття: державотворчий вимір. Київ : Темпора, 2022. 352 с.
36. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: соціально-політичний портрет. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Арій, 2013. 656 с.
37. Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього С74 КДБ УРСР / уклад. В. Капіані. Х.: Віват, 2021. 688 с.
38. Україна в історичній ретроспективі та сучасних викликах: зб. наук. пр. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2024. 420 с.
39. Українська державність у XX-XXI століттях: історія, політика, пам'ять: зб. наук. пр. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2024. 420 с.
40. Щодра О. Між норманізмом і антинорманізмом: проблема походження Русі у світлі писемних джерел. Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. 2019. №19-20. С. 115–139.
41. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Оновл. вид. Київ : Критика, 2021. 464 с.
42. Яковенко Н. Нарис історії української державності. Оновл. вид. Київ : Критика, 2021. 312 с.
43. Якубовський В.І. Болохівська земля XII-XIII ст. Історія, матеріальна культура, економіка. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2020. 352 с.
44. Якубовський В.І. Скарби Болохівської землі: Наукове видання. Кам'янець-Подільський: «МЕДОБОРИ» (ПП Мошак М.І.), 2003. 159 с.
45. Якубовський В. І. Давньоруське місто Губин на Случі у XII-XIII століттях. Археологічні дослідження 2004-2016 рр. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2026. 260 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Веб-сайт «Бібліотеки в мережі інтернет» URL [http:// library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html](http://library.zntu.edu.ua/res-lib-el.html).
3. Веб-сайт Інституту історії України НАН України: URL: <http://history.org.ua>.
4. Веб-сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
5. Веб-сайт форуму «Освіта UA». URL: <https://osvita.ua/>
6. Зашкільняк Л.О. Періодизація в історії. URL: <http://www.history.org.ua>.

7. Періодизація в історії. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/employee/zashkilnyak-leonid-opanasovych/zashkilnyak-151-154-periodyzatsiya-v-istoriji-2>
8. Реєнт О.П. Історична наука в Україні в 19 столітті. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с. URL: <http://www.history.org.ua>.
10. Спецпроект «Історія України в історіях» для вивчення історії самостійно. Містить тексти та тести. URL: znohistory.ed-era.com
11. Теоретичним матеріал з історії XX-XXI століття подається структуровано, по темах. Для вивчення теорії використовуємо наступні сайти: Український мовно-інформаційний фонд НАН України «Словники України». URL: <http://filosofia.ru>
12. Тренажери, які дозволяють студентам вивчати історію України по категоріях (історичні персоналії, пам'ятки з історії України, карти, дати і події в історії, абетка (визначення понять і термінів). URL: iv.testportal.gov.ua
13. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://ounb.km.ua/>.